

quod fuerit præsens homicidio; præsentia enim, ob quam contrahitur irregularitas ea est, quia quis homicidæ assistit, ut ipsum defendat, quando opus sit, vel illum non prohibet à cæde, dum potest, vel denique sua præsentia illum audaciorum, ac fortiorum reddit; quorum neutrum cum de nostro Clerico verificetur, hinc est, quod ab irregularitate revera est immunis. Ita DD. communiter quibusdam casibus ob hoc non tenentur.

CAS. III. Navi mercibus infidelium onusta ob ingentem procellam in scopulos allidente Titius ad littus maris existens, notabilem mercium portionem surripuit, & ut hæc domum suam deferretur, curavit. Q. an incurreret censuram latam in Bulla Cœnæ Domini, & teneatur ad restitutionem.

Respondeo cum distinctione. Vel hujusmodi merces sunt quidem infidelium, sed Christianorum, puta Anglorum; vel sunt infidelium Paganorum seu Turcorum. Si primum, dico Titium cum Censuræ notitia hujusmodi bona surripientem, revera illam incurrisse, nisi forte habuerit animum illa restituendi vero domino. Ratio est clara, quia Bulla expresse subjicit censuræ surripientes bona naufragantium Christianorum, sive in navibus, sive in mari, sive in littore; & hæc certa restitui debent per se loquendo, cum ipsi non sint hostes Catholicorum. Si secundum, dico, Titium non incurrisse censuram, neque teneri ad restitutionem, quia Turcæ sunt hostes infensissimi Catholicorum; surripientes his quidquid possunt surripere. Unde aliquando surripi aliquid potest etiam ipsis, & hoc juste illis surripitur in compensationem. Vide Syrum Placentinum l. sup. nempe part. i. cap. 3. dub. 1. et si in dubio præterea illi certam ad singulas res ad singulos provocare debent, id videtur Clerico, cito se contra illi, quibusdam hiis casibus.

ANNO MDCCXLIX.

MENSE JANUARI.

CAS. I. Tarquinia mariti graviter ægotantis vicinam mortem agnoscens, suspiriis, atque clamoribus cœpit aerem replere. Id audiens, Galenus, olim cum ea luxuriose versatus, illius domum ascendit, eamque sic mœstam videns; heu, inquit, quid est hoc? si unum maritum amittis, alium cito reperies. Visne me, si tuus moriatur conjux? Cui illa subridens annuit; functoque Marito, se ut sponsos mutuo tractare cœperunt. Q. an subsistant hujusmodi sponsalia.

Respondeo negative: siquidem etiam dato, quod Galenus cum Tarquinia luxuriose versatus numquam ipsam cognoverit per adulterium, & hæc annuens interrogationi ejusdem, verum habuerit animum se illi spondendi, ipsumque ducendi post mortem conjugis; adhuc deest in casu Galeni, re promissio; hic enim per ea verba Tarquinia prolata antequam ejus Conjux obiret, illi quidem ostendit animi propensionem ad ipsam ducendam; neutriquam vero se ipsam ducturum illi positive promisit, ut sero perpendenti

eadem verba sit manifestum. Propterea cum uno ore DD. ac Jura clament, sponsalia absque mutua promissione non posse subsistere, consequens est, ut isthæc sponsalia nullo plane valore polleant; addo, eadem nullius adhuc roboris futura, etiamsi uterque vere alteri promississet; nam promissio nuptiarum, vivente adhuc conjuge, facta, nedum est graviter illicita, verum etiam omnino nulla, & irrita, ut ex cap. fin. De eo qui duxit, & ex l. fin. ff. de Pact. notant DD. Quare ni postmodum se ut sponsos tractando Galenus & Tarquinia nuptias sibi legitime promississent, luce clarius est, eorundem sponsalia nequaquam subsistere. Rosignol. t. 1. de Matr. disp. 3. §. 5.

CAS. II. Horum spatio rumore sponsalium, advenit Cajus, qui Tarquiniam sibi & non alteri nubere debere præendit, eo quia mutuo sese promiserant antequam ipsa sponderet, ac nuberet conjugi, nunc vita functo. Q. an justa sit, ideoque in foro conscientia satisfacienda ista præensio.

Respondeo affirmative, si Tarquinia, ut supponitur, sine justa causa olim resiliit à Caji sponsalibus, hicque eam hæcenus expectavit, nec interim emersit justum motivum Caji nuptias repudiandi. Ratio est, quia promissio rite facta, & acceptata, evadit debitum, cujus obligatio suspenditur quidem per impotentiam intermediam; extinguitur vero per solam impotentiam perpetuam, ut patet exemplo tum debitoris ad extremam necessitatem redacti, qui si dein fiat potens, tenetur satisfacere creditoribus; tum promissoris rei, per venditionem postea alteri traditæ, qui dissoluto ex aliquo casu venditionis contractu, recuperatam rem tenetur tradere promissario, quando neque hic ea indignus, neque ipse illius indignus factus est. Cum ergo Tarquinia ex una parte rite promississet nuptias Cajo, hicque talem promissionem rite acceptaverit; ex alia nunc ipsa possit Cajo nubere, qui ea indignus factus non est; dicendum, quod si vult ad secunda vota transire, nec ulla premitur necessitate nubendi alteri à Cajo, huic nubere teneatur. Nec obstant jura, quæ opponi solent; hæc enim statuunt quidem, quod si unius sponsa alteri nubat, debet cum isto manere, cum pro eo tunc impleri nequeat prima promissio; at non dicunt, hanc penitus extinguere, adeo ut, soluto matrimonio, si velit denuo nubere, primo nubere non teneatur. Immo cum in jure impressum habeatur, æquum non esse, ut delinquens ex suo delicto commodum reportet; inde colligitur, quod Tarquinia debeat nubere Cajo, cum jam pridem se ipsi absolute nuptiarum promiserit. Vide Pontium lib. 12. cap. 13. & Girib. de Matr. c. 2. dub. 4.

CAS. III. Post varia rerum discrimina Cajo de facto tandem nubit Tarquinia; at post primum partum incidit in amentiam. Q. an Cajus licite possit cum ea prosequi materiale commercium.

Respondeo cum distinctione: Vel amentia Tarquinia, peritorum judicio, tanta est, ut prolis, quæ alias concipienda rationabiliter prævidetur, suffocatio in utero, vel immatura ejectio prudenter timeatur; & in tali casu dico, non posse Cajum pro eo tunc ea prosequi materiale commercium, ne prolem isti periculo exponat, quod teste Rosignolo de effect. Matr. præn. 3. sect. 4. per omnes illicitum est. Vel amentia Tarquinia est

adeo levis, ita ut, omnibus bene perpensis, seclisum prudenter iudicetur huiusmodi periculum; & tunc subdistinguo: Vel materiale commercium majus ac notabile detrimentum affert salutem Tarquiniae; & tunc dico, non posse Cajum, &c. nam juxta S. Thomam in 4. dist. 32. q. 1. art. 1. Coniux non habet potestatem in corpus alterius nisi salva incolumitate personae. Vel materiale commercium non affert Tarquiniae; &c. & tunc dico, Cajum illud prosequi posse, cum ipsum nil reddat illicitum.

MENSE FEBRUARII.

CAS. I. Titius habens filiam nubilem, sed ob inopiam impotens illam dotare, ad eam collocandam in matrimonium, furtive surripuit scuta quingenta, quibus ipsa facile sponsum invenit, cui proinde fuit matrimonio copulata. Post aliquot annos matrimonii consummati detegit sponsus dotem sibi ab uxore delatam, totam fuisse Francisco ablatam per furtum. Q. an teneatur hic illam restituere.

Respondeo cum distinctione: Vel sponsus adhuc servat huiusmodi dotem impermixtam, aut discernibilem ab aliis suis pecuniis; & tunc dico, eam, si legitime praescripta non sit, esse restituendam Francisco. Vel huiusmodi dos jam est legitime praescripta, aut fuit ab eo permixta cum suis qualitate similibus, & quantitate majoribus; & tunc dico, sponsum non teneri ad ejus restitutionem. Ratio primae partis est, quia res aliena quamdiu praescripta non est, ac existit in specie ab aliis discernibilis, manet sui domini, & ad illum clamat ubicumque sit. Hic sponsus in isto casu debet inter eos se recensere, qui putando ducere divitem, duxerunt pauperem. Ratio secundae partis est, quia per legitimam praescriptionem transfertur dominium, & ob dictam mixtionem dos accepta censetur moraliter consumpta, ut cum Glossa in l. 78. ff. de solut. tradunt DD. commun. Quare cum bonae fidei possessor, uti est noster sponsus, consumpta re accepta, ad ejus restitutionem non teneatur, dicendum, &c. Neque opponas, hunc teneri ad id, in quo factus est ditior; cum enim dos ei data fuerit ad sustinenda onera matrimonii, nec exinde pro se ullum luertum perceperit, ex ea in nihilo ditior factus est; ideoque, &c. Sporer, Lacroix, alique passim.

CAS. II. Lutheranus dux exercitus minatur mortem parentibus Sacerdotis, nisi hic legat Opera Lutheri, & coram ipso Missam celebret. Q. an Sacerdos possit ob tale motivum licite ista peragere.

Respondeo cum distinctione: Vel Lutheranus id facit in Fidei, ac Catholicae Religionis contemptum; & tunc certe nequit Sacerdos licite ista peragere; nam, ut recte inquit Dnardus in Bul. Coen. Dom. lib. 1. cap. 2. q. 2. n. 16. id esset virtualiter contemnere, aut negare fidem exterius, vel saltem contemptori cooperari; quod, utpote malum ab intrinseco, neque ad parentum, neque ad propriam mortem evitandam fieri potest. Vel id facit praecise ad suae potentiae ostentationem, vulgo *per brabura*; & tunc dico, quod si Sacerdos rationabiliter metuit mali comminati executionem, ni dicta peragat, potest quidem ea licite peragere, secluso omni periculo scandali,

li, subversionis, &c. sunt enim ex una parte actiones malae, quia prohibita; ex alia, prohibitio earundem non censetur in hisce casibus intervenire, cum Ecclesia non obliget cum tanto incommodo; si tamen adsit periculum scandali, aut &c. tunc neque ad dictum finem ea licite facere potest; praecipuum namque sibi, vel proximo non inferendi laqueum iniquitatis, obligat semper & pro semper, ut tradunt DD. commun. Propterea Apostolus 1. ad Cor. 8. dicebat: *Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in aeternum, ne fratrem meum scandalizem.*

CAS. III. Alter Sacerdos majori excommunicatione innodatus, sed occulta, sciens proximam sui electionem in Parochum, tacet, eo quod ipse sit pauper, & habeat parentes egenos. Q. an ita se gerendo, peccet.

Respondeo, huiusmodi Sacerdotem non peccare; si ex una parte prius absolvi nequeat a censura; ex alia, sua suorumve parentum egestas talis sit, ut, ni eligatur ad tale Beneficium, gravi incommodo cogatur succumbere; peccare vero, si vel prius absolvi possit a censura, vel sua, suorumque parentum indigentia sit levis. Ratio primae partis est, quia in tali casu locum habet Epicheja; cum enim obligatio se excusandi proveniat a praescripto Ecclesiae, quae est mater pia, jure creditur, hanc non extendisse praescriptum suum ad huiusmodi casum cum tanto Sacerdotis incommodo, praecipue, cum se eo tunc excusando subsit periculo ingerendi electoribus suspicionem, suo nomini, & characteri non parum indecoram, vel incurrendi apud ipsos notam insaniae, aut saltem immodicae charitatis erga se, suosve parentes. Ratio secundae partis est, quia si potest a censura prius absolvi, id curare tenetur, ut sui electio canonice fiat; alias evincitur contemnere, vel saltem negligere Canones, ac praescriptum Ecclesiae, & levis egestas non excusat ab observantia praeccepti de impedienda in casu sui electione ob inhabilitatem ratione excommunicationis. Rosig. tom. 1. de censur. q. 2. c. 18. monens in primo casu, ultra absolutionem a censura, debere Sacerdotem occulte petere ab Episcopo dispensationem, ut sui electio convalidetur.

MENSE MARTII.

CAS. I. Capellanus nocturno tempore vocatus ad ministrandam Extremam unctionem infirmo, sumpsit per errorem Oleum Cathemenorum pro Oleo infirmorum, eoque inunxit agrotum. Q. an valide. Respondeo. Licet opinio affirmans probabilis videatur, tum quia utrumque est Oleum olivarum ab Episcopo benedictum, in quo per Concilia siira est huiusce Sacramenti materia remota; tunc quia unum est ab alio Ecclesiastica tantum benedictione diversum, sicque Olei mutatio potest quidem reddere illicitam, non autem invalidam Sacramenti collationem; tum quia denique diversi fines, ad quos unumquodque ordinatur, utpote fines operantis, extrinseci sunt, nec variant materiae substantiam; hoc non obstante, sententia negativa meo videri aperte colligitur ex Doctrina S. Thomae; cui ultra plures alios DD. adamussim consonant Acta Eccl. Mediol. par. 4. in Instruct. Unct. de dilig. in Ministr. ait Angelicus Opusc. 65. de Sacram. Unct. *Si Sacerdos deprehenderit se errasse, & ex errore de alio oleo* (nempe

Catechumenorum) unxisse, debet adhuc de oleo debito ungere, id est, de Oleo infirmorum, ut ex contextu S. Doctoris manifeste constat. Atque si Capellanus in casu valide unxisset, non deberet amplius de oleo debito ungere; cum enim error non officeret validitati Sacramenti, non esset cur unctionem iteraret: ergo si post unctionem cum oleo Catechumenorum debet adhuc ungere cum illo infirmorum, hoc ideo est, quia cum illo unxit invalide. Hinc assero, in casu saltem dubium esse Sacramenti valorem, proindeque (monito populo, si secus adsit periculum scandali, de inculpabili errore) unctionem sub conditione iterandam ægroti cum Oleo infirmorum, ut apud Lacroix, & alios sancivit Synodus Coloniensis anno 1662.

CAS. II. Vidua quædam transire vellet ad secundas nuptias cum Sergio: quoniam vero opus est dispensatione, eo quia Sergius tenuit duas ejus filias ad Baptismum, & filium ad confirmationem; ideo petit, an interveniat triplex Cognatio spiritualis, ac sit necesse exprimere in supplici Libello quod ille tenuit bis ad Baptismum, & semel ad confirmationem. Q. quid respondendum.

Respondendum, in casu duplicem tantum intervenire Cognationem spirituales, una scilicet ex tentione, licet repetita, ad Baptismum; alteram ex tentione ad confirmationem; sic enim declaravit Clemens VIII. apud Garziam, De Justis, & alios. Neque hoc mirum videri debet: nam sicuti ex copula, etiam repetita, cum eadem Uxore, una tantum emergit affinitas inter Maritum, & Uxori consanguineos, quia eadem est radix affinitatis; ita ex tentione etiam repetita ad idem Sacramentum una tantum emergit spiritualis Cognatio inter tenentem, & Matrem tenentem, quia eadem est radix Cognationis. E contra per tentionem ejusdem, aut diversæ prolis ad Baptismum, & Confirmationem duplex emergit spiritualis cognatio, quia sunt duo Sacramenta diversa, adeoque duplex radix Cognationis, sicuti per copulam habitam cum duabus Sororibus duplex emergit affinitas, quia duplex est radix affinitatis: Respondendum secundo, satis esse, ac simul necessarium exprimere, quod Sergius tenuit filios Viduæ ducendæ ad Baptismum & Confirmationem. Et satis. Quia sic exprimitur duplex prædicta Cognatio, quam Vidua habet cum Sergio. Est necessarium, ne quoad unam tantum dispensetur, sic alia remanente indispensata. Quod tenuit filios &c. ut duplicetur modus, quo volentes contrahere sunt cognati, nempe, per Compaternitatem, & Commaternitatem, nam inter Patrem, & Filiam, aut matrem, & Filium spirituales, ob majorem indecentiam Matrimonii vix unquam Ecclesia dispensat, ut refert Fagnanus in cap. ex lit. de Cognat. Spir. & cum de Justis Anaclærus lib. 4. Decr. in Append. num. 200.

CAS. III. Orta gravi contentione inter duos, hi sibi ad invicem, ac æqualiter detraxerunt. Post aliquot dies unus ipsorum inveniens alterum in loco publico, eum salutavit; at salutatus alter, licet advertens, non resalutavit. Q. an, & quomodo hic peccaverit.

Respondeo cum distinctione. Vel salutatus est æqualis, aut fere æqualis conditionis cum salutante, vel est conditionis longe inferioris. Si primum, dico quod peccavit mortaliter contra Charitatem; resalutare namque salu-

tantem, inter æquales non est signum speciale, sed generale, ac commune dilectionis, quod juxta Doctorem Angelicum, aliosque communiter; neque inimico negandum est; & illius denegatio, supposita contentione præcedente, jure accipitur in signum contemptus, malignitatis, odii, ac vindictæ, adeoque est sufficiens nedum ad causandam magnam contristationem in non resalutato, verum etiam ad illi præbendam occasionem ressumendi inimicitiam, aut in ea perseverandi, & si id palam fiat, parit non raro scandalum in videntibus. Si secundum; dico, non resalutantem per se loquendo nullius peccati ob hoc reum esse, præcipue, si ante contentionem etiam salutatus non solebat eum semper resalutare; nam in isto casu ommissio resalutationis nequit adscribi odio, contemptui, ac vindictæ, nisi irrationabiliter; cum resalutare salutantem conditionis notabiliter inferioris, sit signum speciale, non autem generale dilectionis, ut passim monent DD.

MENSE APRILIS.

CAS. I. Meretrix aliquando fornicata etiam cum Hebræis, & Castratis cognitis ut talibus, expressit quidem in Confessione se peccasse cum liberis, vel etiam cum uxoratis; at non expressit se peccasse cum Hebræis, & Castratis. Q. an sufficienter se expresserit.

Respondeo negative quoad utrosque, si Castrati utroque teste carebant. Ratio quoad Hebræos est, quia cum hi sint Christo infensissimi, qui est Caput Ecclesiæ, ac Dux, & Legifer noster, commixtio personæ catholicæ cum eisdem est ipsimet Christo injuriosa, utpote cum hostibus ejus, ideoque importat quamdam peculiarem malitiam contra virtutem Religionis, quæ propterea debebat exprimi in Confessione, manifestando qualitatem Hebræorum. Exemplum clarum habemus in concubitu cum Dæmone sub humana specie apparente; sicuti enim quamvis istud peccatum reducat ad bestialitatem, eo quod commissum fuerit cum supposito diversæ speciei; tamen, quatenus commissum cum maximo Dei, & hominum hoste, involvit specialem malitiam contra virtutem Religionis, ut cum Tamburino notant Lacroix de Confess. n. 1084. aliique com. ideoque etiam ob hoc exprimi debet quod concubitus fuerit cum Dæmone, sub specie vel puellæ, vel conjugatæ, vel &c.; ita licet commixtio Meretricis cum Hebræis, sit fornicatio, vel adulterium, eo quod fuerit cum Liberis, vel uxoratis; tamen quatenus facta cum hostibus Christi involvit peculiarem malitiam contra Religionem, ideoque exprimi debebat quod fuerat cum Hebræis. Ratio postea quoad Castratos est, quia eo ipso quod utroque teste carebant, erant inepti ad proprie seminandum, sicque ad generationem, ad quam copula à natura ordinata est; propterea commixtio Meretricis cum eisdem reducit vel ad speciem quamdam peccati contra naturam, vel ad copulam essentialiter imperfectam; ad quam proinde rite exprimentam, manifestari debebat, eam fuisse cum Castratis utroque teste carentibus. Quare cum Meretrix non expresserit se coivisse cum Hebræis, & Castratis, dicendum &c. Lugo de Pœnit disp. 16. sect. 6. Puttebonellus, & alii.

CAS. II. Sempronius sollicitat, ac provocat mulierem ad secum peccandum, sed non quidem cum animo revera patrandi tale delictum, quinimo experiendi, an illa casta sit, & vere constans. Q. an peccet mortaliter.

Respondeo affirmative: ad hoc enim ut petitio actus illicita sit, non est necesse quod petens habeat animum petendi actum petitum; sed sufficit quod actus, saltem quoad apparentiam serio petitus, sit malus; sic idem verificatur quod ipsa petitio sit inductiva ad culpam, utpote ex se inductiva ad actum malum. Hic Cajetanus 2. q. 78. art. 4. jure monet esse animadvertendum, an actus petitus possit ab eo, à quo petitur, licite fieri, necne; hæc enim est radix licitæ, vel illicitæ petitionis. Similiter advertit Navarrus in Manual. de 4. præc. Decalc. c. 14. eum non esse à gravi culpa immunem, qui petit à Muliere ut secum dormire velit, aut se cum ipso metiri in eodem lecto, si ex modo loquendi non indicet, se id dicere ex joco, & animo alieno à similibus perpetrandis; quod tradit etiam Alphonsus de Leone t. 1. recol. 14. n. 27.

CAS. III. Confessarius etiam pro lethalibus imponit pœnitenti satisfactionem in operibus alias debitis, licet hic possit etiam peragere indebita. Q. an male se gerat.

Respondeo, Confessarium id facientem sine urgenti, ac rationabili motivo male se gerere. Ratio est, quia ex Tridentino Confessarii debent imponere Pœnitentibus satisfactionem congruam, in vindictam & castigationem præteritorum excessuum, nec non ut frænum ipsos retrahens à futuris. Jam vero eam imponendo etiam pro lethalibus in solis operibus jam debitis, non ita bene se gerit Confessarius, noster; etenim quamnam vindictam, & castigationem sentit Pœnitens ex tali impositione, si nihil gravaminis hæc illi superaddit, cum ad id solum teneatur, ad quod tenebatur prius? qua majori vi ipsum cohibet hoc frænum, si ei nil additur de novo, quod retrahat? Neque dicas, ipsi imponi novam obligationem, cum res jam debita ab eo ponenda sit ex novo titulo. Contra enim, cum ratione hujus novæ obligationis, ac novi tituli, res ponenda non evadat magis pœnalis, & gravioris incommodi; mehercle est cantu difficile, quod in casu sit vindicta castigatio proportionata peccatis mortalibus, & frænum ab ulterioribus retrahens ad mentem Patrum Tridentinæ Synodi, Rosign. de Pœnit. part. 1. q. 50 art. 7. n. 7. Nugnus; & alii.

M E N S E M A I I.

CAS. I. Ocasione Jubilæi, qua habetur facultas absolvendi etiam à Casibus Summo Pontifici in Bulla Cœnæ reservatis, Confessario se præsentat habens peccatum hæresis formalis externæ. Q. an ab eo possit absolvi.

Respondeo negative; cum enim crimen hæresis sit præ cæteris gravissimum, ac speciali nota dignum, Alexander Papa VII. sub die 23. Martii 166. inhærens declarationibus alias à suis Prædecessoribus factis, & ad removendam quoad hoc omnem dubitationem, decrevit, facultatem absolvendi ab hæresi non censi comprehensam in Jubilæis, vel alijs similibus

concessionibus, nisi expressis verbis concedatur facultas absolvendi ab hæresi, ut referunt SS. D. N. Papa Benedictus XIV. fel. rec. tom. 1. Notif. 4. ac Illustriss. & Reverendiss. D. Augustinus Spinola, Episcopus Savonensis, in Notifi. facta 16. Maii 1735. occasione Jubilæi concessi à fel. rec. Clemente Papa XII. Propterea audiendi amplius non sunt quoad hoc oppositum sustententes, etiamsi contraria opinio anno 1607. Romæ fuerit approbata in Sacra Pœnitentiaria, ac olim servaretur in praxi, ut refert Fillicius tom 1. tract. 8. cap. 10. n. 265.

CAS. II. Ultima die, qua idem Jubilæum expirat, se pariter Confessario præsentat involutus occasione proxima peccandi, quam sæpius admonitus noluit umquam remove. Q. an possit hic lucrari Jubilæum.

Respondeo, posse, non quatenus involutus occasione proxima debeat à Confessario illico absolvi, quod certe fieri non debet in casu; sed quatenus, cum in Bullis Jubilæi regulariter Confessariis sit concessa facultas prorogandi absolutionem detentis aliquo impedimento pro ipso Jubilæi tempore, potest Confessarius hunc morem gerere cum præsentente Pœnitente, eoque ad Sacramentalem Confessionem rite disposito, illum à Casibus etiam reservatis vigore dictæ facultatis absolvere, perinde ac si Jubilæi tempus nondum fuisset transactum, ut dici solet de peccatis eo tunc oblitis: nam ratione iudicii per Confessionem intra debitum tempus incepti, Confessarius acquisivit jus idem iudicium postea complendi, & Pœnitens se per Sacramentum Deo reconciliandi, ut vivæ vocis oraculo declararunt S. Pius V. Gregorius XIII. & Sixtus V. teste Vega apud Mazzuchellum de Cas. Reserv. disp. 1. q. 4. dis. 21. n. 81.

CAS. III. Denique se præsentat eadem die qui hæctenus nullum ex præscriptis operibus implevit, immo illa ipsa die jam fregit jejunium: Fieri tunc potest, ut etiam hic lucratur Jubilæum?

Respondeo affirmative, etiamsi cætera opera voluntarie omisisset animo non lucrandi Jubilæum, dummodo animum mutet, ac intra tempus pro Jubilæo præscriptum (quo solum dicta facultas competit Confessario) saltem Confessionem incipiat. Ratio est, quia, posita retractione, impedimentum inon est amplius voluntarium, sed necessarium saltem ex suppositione. Puteobonellus de Pœnit. q. 6. art. 5. Unde sicuti quoad infirmos, aliosque laborantes impedimento necessario quoad unum, vel plura opera exequenda, potest Confessarius intra tempus Jubilæi hujusmodi opera in aliud commutare; vel, si id melius iudicet, eorumdem executionem in aliud tempus prorogare; ita idem dicendum in isto casu. Bonacina, Bossius, & alii cum Puteobonello l. c. Et hic nota, facta hac prorogatione ad terminandum iudicium Sacramentale, posse Pœnitentem à Confessario absolvi etiam à reservatis commissis tempore intermedio, etiam per plures vices, dummodo tempus à Confessario præscriptum pro omnibus operibus exequendis, aut pro terminanda Confessione, lapsum non fuerit. Idem Puteob. ibid. num. 17.

CAS. I. Defuncto Patrefamilias cum pluribus debitis, quæ contraxit partim ex contractibus licitis, partim ex usurariis, filius hæres certior factus, paternam hæreditatem non sufficere pro adæquata solutione eorundem, petit à Confessario, an prius teneatur solvere debita ex contractibus usurariis, quam ex licitis. Attenditur Confessarii responsum.

Responsum Confessarii est, non adesse hanc obligationem, si bona, uti supponitur, sint tantum personaliter obligata. Ratio est, quia ex una parte isthæc obligatio non evincitur ex jure, cum in eo quoad hoc nihil statutum sit; ex alia tota obligatio solvendi in debitore provenit à lege justitiæ commutative respicientis æqualitatem rei ad rem, ac præcipientis ut cuique reddatur quod suum est; quidquid postea sit quod ab aliquo acceptum fuerit licite, & absque illius injuria; ab alio illicite, & cum ejus injuria; cujus satisfactionem curare pertinet ad aliam speciem justitiæ, nempe ad justitiam vindicativam. Cum ergo quilibet ex Creditoribus jus habeat ad rem sibi debitam ex respectivo contractu, ideo ne alicui damnum inferatur, solutio in casu singulis Creditoribus ad ratam facienda est, scilicet, servata ea proportione, quæ est inter ipsa credita; adeo ut cui plus debetur, detur proportionabiliter plus; minus, cui minus. Ita Bonacina, Sporer, aliique plures, addentes eam regulam juris: *Qui prior est tempore, potior est jure*, valere quidem inter Creditores habentes eandem rem sibi hypothecatam, aut ex pacto obligatam, non autem inter Creditores mere personales.

CAS. II. Materfamilias multoties Viro clam surripit pecuniam, aut rem domesticam vendit, ut quæ familiæ necessaria sunt provideat. Q. an peccet.

Respondeo cum distinctione. Vel Materfamilias id facit quia Maritus sæpius monitus de occurrentibus indigentibus, non vult ipse necessaria provide- re; & tunc dico, eam nullo modo peccare exponendo præcise quantum sufficit, etiam cum alienatione prudenti, ac discreta bonorum communium: nam ex una parte, renuente Marito domum regere, Uxor licite suscipit ejus administrationem; ex alia Maritus in casu non potest esse quoad hoc nisi irrationabiliter invitus. Vel id facit, quia in occurrentia circumstantiarum non vult ad Maritum recurrere, & ab ipso dependere; & tunc dico, illam peccare, tum quia sibi usurpat jus competens Viro, cui quoad hoc debet se subdere; tum quia sive ille modus clandestinus, sive illa disporica frequentia, præcipue in alienandis rebus domesticis, solet displicere, & quidem rationabiliter, Viro non tenuenti necessaria providere, quando monetur; ut tradunt Doctores communiter. Neque dicas Uxorem non teneri ad instar ancillæ semper petere à Marito licentiam expendendi, im- mo hanc esse justam causam non petendi, *Nolle se ut Ancillam ostendere*, ut cum aliis inquit Gobat apud Lacroix de Furto num. 1023. Contra enim, id quidem verum est quando agitur de expensis, aliisque dispositionibus tam quoad rem, quam quoad modum Viro non displicentibus, & quas ille certo & facile concederet, si rogaretur, ut recte ajunt Auctores citati; non sic autem quando agitur de dispositionibus Viro displicentibus, vel quoad

rem,

rem, vel quoad modum; & à fortiori quando ei displicent quoad utrumque, ut solet evenire in casu magnæ frequentiæ in clam expendendo, vel alienando.

CAS. III. Lælius bona fide emit Equum: post modicum vero tempus incipit dubitare, an furto fuerit ablati; at metuens tum Equi, cum pecuniæ amissionem, si furtivus appareat, omnem omittit diligentiam inquirendæ veritatis, adeo ut tandem fiat impossibile hanc amplius dignoscere. Q. an per hoc teneatur aliquid restituere.

Respondeo negative: illi enim imponenda non est certa obligatio restitutionis, de quo certo non constat, quod effective læserit justitiam commutativam. Jam vero Lælius effective in casu læsisse &c. certo non constat; nam in primis incertum est, an, si omissam adhibuisset debitam diligentiam, invenisset veritatem; quoties enim veritas, etiam diligenter quæsita, non invenitur? Deinde etiam dato quod eam invenisset, cujusnam certo constat, quod Equus eo tunc potius apparuisset furtivus, quam legitime venditus? Nulli sane. Igitur, stante adhuc dubio, Lælius obligandus non est ad restitutionem certam; præcipue cum in dubio præsumptio stet pro innocentia venditoris non cogniti alias mali in genere furti; & actualis Equi possessio bona fide à Lælio incepta hunc potiore reddat, meliorisque conditionis, ut cum Glossa in cap. *Nulli dubium* 12. q. 5. passim monent Doctores. Neque dicas, læsam certo fuisse à Lælio justitiam commutativam, eo quod sua omissione cassam reddiderit illam spem, quam forte alter habebat, quod, posita veritatis inquisitione, agnosceretur Dominus Equi; quæ spes, cum esset pretio æstimabilis, refundit onus in Lælium restituendi tantumdem, quanti prudentum Judicio spes ista valebat: item, suborto dubio, Lælium, evasisse possessorem malæ fidei. Ne dicas, inquam: spes enim, quam forte alter habebat, utpote incerta quoad esse sive præsens, sive præteritum, nihil facienda est adversus actuale possessorem certum. Et Lælius, suborto dubio, non evasit possessor malæ fidei nisi secundum quid, in quantum nempe eo tunc tenebatur inquirere veritatem, quatenus teneretur Equum, aut ejus partiale pretium restituere. Vide Bonac. de Restit. disp. 1. q. 2. p. 2. n. 8.

CAS. I. Terentius pecunia indigens accipit in censum à Cajo scuta trecenta, cum onere illi solvendi quatuor cum dimidio pro quolibet centenariio, immo & sortem restituendi elapsò quinquennio. Non post multum temporis illi arridente fortuna, ludendo aleis, totidem vincit viro nobili ac diviti, propterea prima scuta trecenta dat alteri cum onere solvendi quatuor tantum pro quovis centenariio. Q. an uterque contractus sit licitus.

Respondeo ad primum cum distinctione. Vel onus restituendi sortem, elapsò quinquennio, est Terentio impositum à censualista, aut ex pacto cum ipso; & tunc dico, contractum esse illicitum, cum hujusmodi onera, & pacta, restringentia in censuario facultatem libere disponendi de re censita, ab-

Kk

se-